hejmar 39 Payîz 2006

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan
Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Parîsê ya payîza 2006an

Civîna 39an ya Kurmancî rojên di navbera 27/11 - 2/12-2006an de li Parîsê kom bû. Beşdarên civînê li ser peyvên kurdî û îranî di ermenî de, peyvên kêmnas, termên fûtbolê, peyvên di stranan de, ferhenga Avestayî-Kurdî, paşgir û pêşgirên kurdî xebitîn.
Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Elîşêr (Wan), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behrûz Şûcaî (Kotol), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Encamên ji xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Peyvên kurdî û îranî di ermenî de

Amadekar : Têmûrê XELÎL

ermenî	**kurdî**	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
	ermenî, êrmenî (m, r)	ermeni	arménien	armenian
	ermenî, ermenkî (n)	ermenice	arménien, langue arménienne	armenian, armenian language
ajdahak	ezderha, ejdiya, ejdeha, ziya, ziha	ejderha	dragon	dragon
koçarî	koçerî	bir Kürt oyunu	une danse kurde	a Kurdish dance
hox	(ji îranî ahaka) ax, xak	toprak	terre	soil, land, earth
axor	axur	ahır	étable	stable
azat, (avestayî *azate*)	azad	özgür, hür	libre	free
andam, (avestayî *hendame*)	endam	uzuv	membre	member
ambar, (ji îraniya kevn *hembar*)	enbar, embar	anbar	dépôt, entrepôt	warehouse, store
bijîşk (ji îranî *pizîşk*)	pizîşk, pêzêşk	doktor	médecin	physician, doctor
datavor (ji îraniya kevn *date*: heq, dad)	dadwer	hakim	juge	judge
dataxaz	dadxwaz, dadres	savcı, dava makamı	procureur	prosecutor
djvar	dijwar	çetin, zor	difficile	difficult
doşab	doşav	pekmez	sirop épais de raisiné	a thickened grape/resinous syrup
gomêş	gamêş	camuş, manda	buffle	buffalo
gaz (ji îraniyê *gez*)	gaz, gez	arşın	mesure de longueur d'environ 68 cm	a yardstick (about 68 cm long)
gazar	gizêr, gêzer	havuç	carotte	carrot
girpan	girfan, berîk	cep	poche	pocket
kopal	gopal	baston, asa	canne	cane
klor	kilor, gilover, gulor	yuvarlak	rond	round
hêl	hêl	kakule	cardamome	cardamon
hîmk	hîm	temel, esas	base, fondation	basis, foundation
hîmn	hîm: bingeh	kök, esas	racine	root
hol	hol; vizik	topaç	toupie	top, spinning top
hazar	hezar	bin	mille	thousand
comard	comerd	cömert, yiğit	brave, généreux	brave, generous
kîp	kîp : şidandî; derî kîp girtin kîpê hev rûniştin	sıkı, çok yakın; kapıyı sıkı kapatmak birbirine çok yakın oturmak	très serré, resserré; fermer bien la porte; s'asseoir très près l'un de l'autre	very tight, tightened up; to shut the door securely; to sit close together
ksak	kîs, kîsik	kese, torba	bourse	purse
kûrak	kurîk	at ya da eşek yavrusu	petit d'un cheval ou d'un âne	a foal (of horse or donkey)
mom	mûm	mum	bougie	candle
şapîk	şapik	gece gömleği	tunique de nuit	night shirt
bizêz	bizûz, gizûz	güve	mite	clothes moth
kap	kap	şerit, kısa şerit	laisse, corde	leash, cord
kaşêl	kaş	çekme, çekiş	traction	traction, haulage
lagan	legan	leğen	assiette large	large bowl
lavaş	lewaş, loş	levaş	fine galette de pain	a flat loaf of fine bread
paç	paç, maç	öpme, öpüş	baiser, embrassade	a kiss, a hug, an embrace
mêxak	mêxik	karanfil	oeillet, clou de girofle	a carnation, a clove

Peyvên kêmnas (II)

Amadekar : Kendal NEZAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
hox	küçük giriş kapısı	portillon	gate, barrier
kam n.m.	suyun geçişini engelleyen bir tür vana	dispositif en bois ou en métal bloquant le passage de l'eau *(sorte de vanne)*	a metal or wooden device for controlling water flow (an adjustable dam)
kamar n.f.	yuvarlak tahta çerçeve (elek, tef, vs)	cadre circulaire en bois *(de tambourin, ou d'un tamis)*	a circular frame (for a tambourine or sieve)
kamav	su kesildikten sonra arkta kalan birikinti	eau stagnante, flaque *n.f. (restant dans la rigole d'irrigation après que l'eau ait été coupée)*	a puddle (of water remaining in an irrigation channel after the water has been cut off)
kambûn	diş kamaşması	agacement des dents	having the teeth on edge
kam n.f.	un, yumurta sarısı ve sudan yapılan ve porselen eşya onarımında kullanılan yapışkan	colle artisanale, faite d'un mélange de farine, de jaune d'œuf et d'eau servant à réparer les porcelaines	traditional glue, made of a mixture of flour, egg yoke and water, ised for repairing pottery and china.
kam dan; kam dan çîniyê	yapıştırmak, çatlak bir porseleni yapıştırmak	coller, recoller *(une porcelaine)* ; recoller une porcelaine	to glue, to stick, to glue together pieces of china
tevş, toş, tevşok	yassı, taşlarla oynanan bir çocuk oyunu	sorte de pétanque kurde	a Kurdish game of bowls
tûr n.f.	geleneksel bir Kürt oyunu (oyuncuların bir kısmı geniş bir çemberin içinde durup dışardan yaklaşan oyuncuları kemerleriyle vurur ve kemerlerini almaya çalışır)	jeu traditionnel où une partie des joueurs se tient à l'intérieur d'un grand cercle et frappe à coups de ceinture ceux qui s'approchent d'eux et cherchent à prendre leur ceinture	a traditional game in which some of the players stand inside a large circle and beat back with their belts those who try to approach them and take their belts away
pezmijok, pezmêjek, pezmijk, pezmişk	koyun kenesi	tique (de moutons)	a tick (the insect)
pêçemok	yarasa	chauve-souris	a bat (the flying mammal)
Pêvir, Pêwr, Perwîn, Sureya n.f.	Süreyya	les Pléiades *(constellation)*	the Pleiades
Pêwr û Mêzîn	Terazi burcu	la Balance *(constellation)*	Libra (constellation of)
piçiqîn, piçikîn, alîn, lefîn	sarılmak	s'enlacer, se nouer	to embrace; to knot
piçiqandin, pêçan, alandin, lefandin	sarmak	enlacer, nouer, ficeler.	to intertwine, knot or tie up
fatfatik, şemşemotik, margîsk, marmarîşok, marîjok, fatimoke	fatmacık, çayır kertenkelesi	lézard des près	green lizard
pêxew n.m.	örtü, bataniye	couverture	blanket
şemşemotik n.f.	bir çeşit Kürt mantısı	sorte de gros raviolis kurdes	a kind of Kurdish ravioli
apê mûş (an lûs) an mamê lûs	geleneksel bir Kürt oyunu: iki oyuncu gözleri kapalı bir şekilde belli bir mesafede karşı karşıya oturur. Aralarında bir yastık vardır, oyuncu karşısındakine kefiyesiyle darbe salmadan önce **"mamê lûs, xwe bike çilûs, hat te derbeke bênamûs"**. (Lûs amca, eğil sana kötü bir darbe geliyor) der diğeri darbeden kaçmaya çalışır". En çok puan alan oyunu kazanır. Bir oyuncu karşısındakini vuramayınca oynama sırası diğerinin olur.	un jeu traditionnel kurde dans lequel deux personnes sont assises, séparées l'une de l'autre par un traversin, les yeux fermés. Elles se donnent des coups avec un « egal » noué. Le jeu consiste à esquiver les coups de l'autre. A chaque fois, on prévient l'autre avec : **"mamê lûs, xwe bike çilûs, hat te derbeke bênamûs".** La victoire est acquise aux points. Dès qu'on manque un coup, c'est l'autre joueur qui reprend la main.	a game in which two people are seated, separated by a cushion, with their eyes closed. they hit out at one another with a knotted "egal". the aim of the game it to dodge the opponent's blows. each time they warn one another with **"mamê lûs, xwe bike çilûs, hat te derbeke bênamûs"**. victory is decided on points. Each time a player misses, his opponent takes over the striking.
pezkoguro n.f.	birdirbir	saute-moutons	leap frog
kerikê kerajo	geleneksel bir Kürt oyunu: oyunculardan biri gözünü kapar ve sırtını diğer oyunculara çevirir. Biri sırtına dokunup **"Kerikê kerajo, kî te dajo?"** (Eşek sürücüsü eşek, seni kim sürüyor?) der. Eğer sesini tanımazsa onu sırtına bindirip oyun sahasında gezdirir, tanırsa o sırtına biner ve sahayı dolaşır	jeu traditionnel kurde où un joueur ferme les yeux et tourne le dos aux autres. Quelqu'un touche son dos du doigt en disant : **Kerikê kerajo, kî te dajo ?** (petit âne conducteur d'âne, qui te conduit) S'il ne reconnaît pas la voix, il doit porter la personne sur son dos et faire un tour de terrain, s'il le reconnaît c'est lui qui monte sur son dos	a traditional Kurdish game in which a player closes his eyes and turns his back on the others. someone touches his back saying: **Kerikê kerajo, kî te dajo?** If he fails to recognize the voice he has to carry that person on his back round the field. If he does recognise the voice, then the other carries him.
çavşûtenek, çavgirtinok, çavgirtinek, veşartok	saklanbaç	jeu de cache-cache	a game of hide and seek
hol, vizik, teqal	topaç	toupie	spinning top
gizgizok	ottan yapılan küçük topaç	sorte de petite toupie faite d'une herbe (**gizgizok**) qu'on fait tourner sur un plateau.	a kind of small top made of a variety of grass (**gizgizok**) that is spun on a tray
ponijîn	kara kara düşünmek	avoir des pensées noires, en avoir lourd sur le cœur	to have dark thoughts, to be heavy hearted
ponijîn n.f.	kara düşünce	pensées noires	dark thoughts
pûrisandin	ufalamak	émietter	to shred or crumble
nanê hişk pûrisandin	kuru ekmek ufalamak	émietter le pain sec	to crumble dry bread
titûn pûrisandin	tütün yapraklarını ufalamak	émietter les feuilles de tabac	to shred tobacco leaves
qefilîn, cemidîn, qerimîn, simirîn	soğuktan donmak	être transi, geler *v.i.*, se refroidir *v.pr.*, se geler *v.pr.*, FAM. cailler *v.i.*	to be numb with cold, to be freezing,
qefilîn, betilîn, rat bûn, westiyan	(bazı kuzey ağızlarında) yorulmak, yorgunluktan halsiz düşmek	(*REGION.) (dans certains parlers du nord)* être fatigué, être épuisé, être exténué	(in some northern regional dialects) to be tired, worn out, exhausted
qerqaş, çîlspî	saf beyaz, parlak beyaz	blanc pur, d'un blanc éclatant	pure white, a brilliant white
qesidandin	1) asmak, takmak; 2) çarpmak 3) baş vurmak	1) accrocher *v.tr.* 2) heurter *v.tr.* 3) adresser une requête.	1) to hang up; 2) to collide with or bump into s.o.; 3) to petition a court
qesidîn	1) uğramak; 2) yönelmek, başvurmak	1) visiter *v.i.*, rendre visite en passant, faire halte; 2) s'orienter *v.pr.*, s'adresser à…	1) to call in on s.o.; 2) to go and see s.o.
li mala yekî qesidîn	birine uğramak	faire étape chez quelqu'un	to break one's journey at s.o.'s
qesp	sert, sağlam (taş yada çakmak taşı için)	solide (qualité d'une pierre, d'une pierre à briquet)	solid (eg. like a stone or a flint)
qeş n.f.	(batı ağızlarında) soyma	*(dans les parlers de l'ouest)* épluchage	(in the western dialect) peeling (fruits etc)
qeş kirin	soymak (meyve ve sebze)	peler, éplucher	to peel or clean fruit or vegetables

qetek	buğday ya da pirinci ayıklamada kullanılan tahta sini	plateau en bois utilisé pour trier le blé ou le riz des cailloux	a wooden tray used for sorting wheat or rice to remove small stones
qewarok	içi henüz oluşmamış taze ceviz	noix verte dont la coquille n'est pas encore formée.	an unripe nut whose shell has not yet formed
qewlî, bi qewlî	göre, -e göre	selon	according to
qewlî filankesê/î	falancaya göre	selon un tel	i.e according to so and so
qewilandin	(ender) inandırmak, ikna etmek, baştan çıkarmak (bkz **qebûlandin**)	*(rare)* convaincre *v.tr.*, persuader *v.tr.*, séduire *v.tr.* (voir **qebûlandin)**	(rare) to convince, to persuade or to seduce s.o. (see also **qebûlandin)**
qewîtî, tenbî	tenbih, tavsiye, sipariş	avertissement, recommandation, avis, conseil	a warning, an advice or recommendation
qewîtî kirin	1) tenbihlemek, tavsiye etmek; 2) sipariş vermek	1) donner un avis, conseiller, recommander ; 2) passer commande ;	1) to give advice, to advise or recommend; 2) to place an order
qewîtî lê kirin	birini tenbihlemek	recommander à...	to recommend to s.o.
qewîtiya pêşiyan	ataların tavsiyesi, ata sözü	tradition, adage	a tradition, a saying
qeyal, qiyale n.f. AR.	öğlen uykusu, öğlen dinlenmesi	repos de midi, sieste	a mid-day rest, a siesta
ketin qeyalê	öğlen istirahatına çekilmek	faire la sieste, se mettre à l'abri de la chaleur pour le repos de midi	to take a siesta, to shelter from the heat, to take a mid-day nap
qebal adj. AR.	olgun, olgunlaşmış	mûr, mûri	ripe, ripened
qêna adv.	(ender) güçlükle, zor, güç bela	*(rare)* difficilement	(rare) with difficulty
qêna hat	güç bela geldi	il est arrivé avec peine.	he arrived with difficulty
qicî, qij, qijî	kaynar, kaynaşan	*(rare)* bouillant(e), bouillonnant(e), effervescent(e)	(rare) boiling, effervescent
qiç n.f.	(yerel) an	REGION. moment	(regional) moment, short while
qiçekê ; bi vê qiçê vegeriyan	bir anlık; anında döndüler	REGION. moment, un petit moment ; ils sont revenus tout de suite	(regional) a moment, a short while; they returned immediately
qidîk n.f.	kursak	jabot	crop (of bird)
qidîka mirîşkan,	tavuk kursağı	jabot d'une poule	a chicken's crop
qidûm n.f.	tırmık	râteau *n.m.*	a rake
qidûm kirin ; erd qidûm kirin	tırmıklamak	ratisser ; ratisser le sol	to rake
qidûmkirin	tırmıklama	ratissage (du sol)	raking
kubik, qilûz, xûz	kambur	bosse	hump
qilvilandin n.f.	1) çalkalama; 2) sarsma	1) rinçage ; 2) secousse	1) rinsing; 2) a jolt or bump
qilvilandin	1) çalkalamak; 2) sarsmak, silkelemak	1) rincer, passer à l'eau ; 2) secouer	1) to rinse out, to soak; 2) to shake
qilvilîn	1) çalkalanmak; 2) sarsılmak, silkelenmek	1) être rincé, être passé sous l'eau ; 2) être secoué, être agité	1) to be soaked; 2) to be shaken or disturbed, to be agitated
qimil, qimir, qemer	yanık ten	hâle, teint hâlé	tan, a tanned complexion
qimitokî	1) buruşuk; 2) solmuş, solgun	1) froissé, chiffonné, froncé, plissé ; 2) flétri, fané	1) creased, crumpled; 2) withered, wilted, faded
qinyat n.f.	1) takat, güç; 2) kanaat (bkz **qenaet**)	1) force *n.f.*, vigueur *n.f.*, énergie *n.f.;* 2) conviction, croyance. *Voir aussi* **qenaet**	1) force, energy; 2) conviction, belief (see also **qenaet**)
qinyata min bi te re	sana güveniyoum	je te fais confiance	I trust you
qinyata çavan	göründüğü kadar	à vue d'œil	as far as one can see
dîtina çavan qinyata dilan e	gözle görmek inanmaya yeter	la vue suffit à rassurer le cœur	the sight is enough to reassure the heart
qinyata dil şkênandin,	muradına ermek, gönlünün arzularını gerçekleştirmek	réaliser un désir profond, s'efforcer, chercher à obtenir la réalisation d'un vœu, d'un désir	to achieve a deep wish or desire
qin, qinik, qinîk, qinike	nakarat	refrain, rengaine,	a refrain or melody
qinêre, qinotî	öğleden sonra yenilen hafif yemek	goûter *n.m.*, repas léger pris dans l'après-midi.	tea, i.e a light meal or snack taken mid-afternoon .
qiran	salgın hayvan hastalığı:	épizootie *n.f.*	epizootic disease
qiran ketiye nav pez	sürü salgına bulaşmış	les moutons sont frappés par une épizootie	the sheep have caught an epizootic disease
qirçok, *syn.* **çikûs**	cimri	avare *adj.*	miserly, stingy
qirçûn n.f.	hayvan yemi artığı	fourrage non consommé par les bêtes et devenu impropre à la consommation	fodder, not eaten by the animals and become unsuitable for consumption
bêsû	kar yığını	congère, amoncellement (de neige)	snowdrift, a heap of snow
qitin	sıgara ağızılığı	fume-cigarette	a cigarette-holder
qitîtk	kuruntu (kurumuş parçacık veya dilimler için)	pièce ou morceau séché *(de quelque chose)*	a piece or a dried piece (of s.thg)
qitîtkê xwînê qitîtkê petêxê qitîtkê (mêrî) kulê	kan kuruntusu; kurumuş kavun dilimi; baş belası, belalı delikanlı	plaque de sang séché tranche de melon séché ; casse-cou, jeune homme bagarreur	a pool of dried blood a slice of dried melon a daredevil, a reckless person
qîl	boynuz	défense	a tusk
qîlê berazan, syn. şirne; qîlê fîlan	yabani domuz boynuzu, fil dişi	défense de sanglier défense d'éléphant	a boar's tusk an elephant's tusk
qîqac n.f.	yaklaşık 12 kg olan eski tahıl ölçüsü	ancienne mesure de céréales d'une capacité de douze kilos environ	an old unit for measuring grain, of about 12 kg capacity
qîr, zift	asfalt;	asphalte *n.f.*, bitume *n.m.* :	tar, asphalt, bitumen. eg.
qîr kirin ... kirin qîrê,	asfaltlamak; bulaştırmak, çamura batırmak, güç duruma koymak;	asphalter *v.tr.*, goudronner *v.tr.* ; engluer, embourber, mettre dans le pétrin	to asphalt or to tar to bog down, to get in a mess
bûn qîr	yapışmak, musallat olmak	être collant, être casse-pied	to be clinging, to be a nuisance
qetran	katran	goudron	tar
qoçandin, quçandin xwe qoçandin ser hev, syn. xwe qosî ser hev kirin	büzmek; büzülmek, kabuğuna çekilmek	replier, recroqueviller ; se recroqueviller	to fold up again, to huddle; to curl o.s. up
qol n.m.	kolye	collier *n.m.*	necklace
qolê zêran	on iki altın dizili kolye ya da baş takısı	collier ou diadème de douze piécettes d'or	necklace or diadem made of 12 small gold coins
qolê mil, girmilk	omuz başı	articulation du bras à l'épaule	shoulder joint
qolek an qolik n.f.	çerçöp olarak yakılan, bir tür irice deve dikeni	variété de gros chardon, utilisé comme brindille	a kind of large thistle used for kindling
qolik (bi qolikê ketin)	(koyunlarda) kelebek hastalığı	maladie de foie qui affecte les moutons (être atteint d'une maladie de foie)	liver disease affecting sheep, (to have a liver complaint)
qopik n.m.	1) topal 2) top biçiminde kumaştan düğme	1) cupule du gland; 2) bouton en tissu en forme de boule	1) an acorn cup; 2) a round cloth button
qoqik, kort	oyuk, delik	trou *n.m.*, cavité *n.f.*	a hole or cavity
qoqika çav	göz oyuğu	orbite de l'œil *n.f.*	eye socket

qoqika mêjî	kafatası	boite crânienne	cranium
qoqilandin	1) delmek, oymak 2) oyuğundan çıkmak (göz)	1) trouer *v.tr*., percer *v.tr.;* 2) sortir de l'orbite *(œil)*	1) to make a hole, to pierce; 2) to gouge (an eye)
qoq n.f. tizbiya qoq	hint cevizi ağacı ya da kökü; hint cevizi ağacından yapılan tesbih	bois ou racine de cocotier : chapelet en bois de cocotier	the wood or root of a coconut tree a string of beads of coconut wood
qoq, qoqe n.f.syn. meqere qoqeya ta	makara iplik makarası	bobine *n.f.* bobine de fil	a reel, a spool a reel of thread
qoqilandin	oynatmak (bir çocuğu omuzunda oynatmak)	faire bouger, faire sauter (un enfant sur ses épaules)	to make s.o move or jump (eg. a child on one/s shoulders)
qorbaçe, kuxika qîrqîrok, xeneqîtik, xeneqûtk, xeniqok.	boğmaca	coqueluche *n.f.*	whooping cough
qorç n.f.	bir cilt hastalığı	une maladie de peau	a skin disease
qûrîn n.f.	turna çığlığı	cri de la grue	the cry of a crane (bird)
qoş n.f.	hayvanlarda doğum sancısı	convulsions d'un animal au moment de la mise bas	convulsions of an animal as it gives birth
mî ketiye ber qoşan	koyun doğum sancısı çekiyor	la brebis est prise des convulsions de la mise bas	the ewe is in labour convulsions
quşdik, qutîk, qotîk	ayna	miroir	mirror
qulat qulata berfê	top; kar topu	boule : boule de neige	ball; snow ball
quloz quloz bûn qulozî hewa bûn quloz kirin	1) yüksek; 2) zirve; yükselmek göklere göklere çıkmak yükseltmek	1) *adj*. haut, élevé; 2) *n.f.* cime, sommet s'élever ; monter vers le ciel élever	1) high; 2) summit or peak; to rise; to fly to the sky to raise or bring up
qurs	(yerel) yüce dağ	*(régional)* haute montagne	(regional) high mountain
kurt, qurt	akbaba	vautour	vulture
kurtê laşan,	leş kargası	vautour moine *(aegypius monachus).*	a species of vulture (*aegypius monachus*)
quzgezk, cûbir, cûbirk	dana burnu	courtilière; (lat) *gryllotalpa vulgaris*	a mole cricket (*gryllotalpa vulgaris*)
gezgez, gezgezk	dana burnu	muflier, gueule de loup ; (lat) *antirrhinum*	snapdragon (*antirrhinum*)
qûnteşî, hespê bûkê	helikopter böceği	libellule	dragonfly
sivoreav, seyê avî	su samuru	loutre	otter
qûz, kûjî, kûjik, kûze	sansar	fouine	weasel, stone martin
delek, semûr	zerdeva, ağaçsansarı	martre, zibeline	a marten, sable
kurebeşk, kurbeşk	porsuk	blaireau	badger
qwîz	kokarca	putois	polecat, skunk
sîxur	oklu kirpi	porc-épic	porcupine
cîq	sığırcık	étourneau sansonnet, merle	a starling
li ber xistin	(yerel) çaktırmak	*(régional)* faire comprendre	(regional) to make s.o understand
li rû bi ber bûn	(yerel: orta Anadolu Kürtlerı) çakmak, anlamak	*(chez les Kurdes d'Anatolie)* comprendre	(regional: anatolian Kurds) to understand
raber xistin	(yerel) teşvik etmek, çaktırmak, birinin kafasına koymak	*(régional)* inciter à faire quelque chose, faire comprendre, pousser à…, mettre dans la tête de	(regional) to urge s.o to do s.thg, make s.o understand, to push s.o to …; to ram s.thg into s.o.'s head
raborandin, raborî kirin	1) geçinmek; 2) geçindirmek, geçimini sağlamak	1) faire passer; 2) assurer sa subsistance	1) help s.o. cross 2) to keep or support oneself
raborî, debar, îdare raboriya me baş e	geçim; geçimimiz iyi	subsistance; nous avons un bon niveau de vie	subsistance; we have a good standard of living
racivandin	toplamak, biraraya getirmek	réunir *v.tr.*, rassembler *v.tr.*	to unite or assemble
racivîn: çûn ser hev, civilîn	büzülmek, çekilmek (kumaş)	se recroqueviller, rétrécir *v.i. (le tissu)*	to shrivel up, to shrink (cloth)
raçandin	temel atmak	jeter les bases, les fondements	to lay the basis or foundations
ranav, ranaviş n.f. ranavî yekî kirin	telkin birine telkin etmek	suggestion suggérer à quelqu'un	suggestion to suggest to s.o
ramedan xwe ramedan Syn. paldan, razan xwe dirêj kirin	yatırmak, uzatmak uzanmak, yatmak	étendre, allonger s'étendre *v.pr*., s'allonger sur le dos	to streach, lay down, or lengthen to lie down, to lie on one's back
randin	sürmek, gütmek	mener, conduire	to lead, to drive
raperîn	bir ırmağı geçmek, aşmak	traverser une rivière, franchir *v.tr.*, survoler *v.tr.*	to cross a river, to go through or beyond; to fly over or skim through, (depending on contest),
raper	geçit	passage, gué	crossing, ford
rapêlîn	bükmek, katlamak	plier *v.tr.*, replier *v.tr.*	to fold; to fold over
raps	ekilmiş tarla, ekilmiş arazi	champ cultivé, terrain cultivé.	cultivated field, cultivated land
rasandin, rêsandin	örmek 2) zamk sürmek, yapıştırmak; susturmak	nouer, tricoter 2) coller	1) to knot, to knit 2) to stick
rêsayî, rêsî, rêsandî rêsayî têlê rêsayî	örülmüş: örülü, örgülü, eğrimli dikenli tel	noué, tricoté : noué, barbelé fil de fer barbelé	knotted: barbed wire
rasteyar	samimi; içten	sincère *adj*., franc, franche *adj.*	sincere, frank
rasteyarî	samimiyet, içtenlik	sincérité *n.f.*, franchise *n.f.*	sincerity
pê werkirin, lê kirin xwey pê werkirin	dökmek, serpmek tuzlamak, tuz serpmek	saupoudrer saupoudrer de sel	to sprinkle to sprinkle salt
ratib: pergal ratiba mala wî rind e	düzen; evi çeki düzenlidir	ordre *n.m.* : sa maison est bien rangée	order, tidiness; the house is tidy
ratûtikandin lihêf ratûtikandin	(yerel): örtmek, kaplamak, üstünü kapatmak üstüne yorgan örtmek	*(régional)* mettre sur, couvrir couvrir d'une couette	(regional) to put s.thg. on, to cover to cover with a quilt
ravêjker	danışman	conseiller, ère *n.*, précepteur, trice *n.*	advisor, tutor
ravrav	kumral	blond vénitien, blond roux.	a reddish blond, ginger coloured
rawêj	1) tavsiye, öğüt, nasihat; 2) konuşma tarzı	1) conseil, recommandation; 2) manière de parler, parler *n.m.*	1) advice, recommendation; 2) a way of speaking, speech
rawêjkar, rawişkar	danışman	conseiller, ère	adviser,
rawêjkarî, rawişkarî	danışmanlık	fonction de conseiller	counsellor
pê re westan, pê re westiyan	biriyle uğraşmak	s'occuper de quelqu'un, passer du temps avec quelqu'un, se donner du mal pour quelqu'un	to look after s.o., to go to some pains for s.o.
raweşan, raweşîn. Syn. daweşîn;	1) silkilmek, sarsılmak 2) dökülmek;	1) trembler, bouger brusquement, de façon saccadée, être ébranlé **;** 2) tomber :	1) to tremble, to move jerkily, to be shaken; 2) to fall;

pelên darê raweşiyane	ağacın yaprakları dökülmüş;	les feuilles de l'arbre sont tombées	the leaves have fallen;
her kes raweşiya gund	3) yığılmak, toplanmak, herkes köye döküldü	3) s'attrouper *v.pr.*, se masser *v.pr.* : tout le monde se rassembla au village.	3) to flock together, to form a crowd; everyone flocked to the village
raweşandin: reşandin	(yerel) serpmek, dökmek	*(régional)* asperger *v.tr.*	(regional) to spray
raxistek	çamaşır serilen ip yada yer	étendoir à linge.	a clothesline
raymezin	1) mağrur, burnu havada; ukala 2) (mec.) eşraf	1) hautain, e *adj.*, arrogant, e *adj.;* 2) FIG. notable *adj.*	1) haughty; 2) (fig) noteworthy
raymezinî raymezinî kirin	mağrurluk; ukalalık mağrur mağrurluk etmek, hava atmak	arrogance *n.f.* : prendre des airs, faire preuve d'arrogance.	arrogance: to put on airs, to display arrogance
rebisandin, repisandin, tepisandin	basmak, bastırmak	tasser *v.tr.*	to pack, to tamp down
rebisîn, repisîn, tepisîn	basılmak, bastırılmak	se tasser	to subside or shrink, to bunch up
rebisandin, rewisandin	sulamak, su vermek	arroser, irriguer	to water, to irrigate
refî n.f. refî kirin	def, uzaklaştırma; def etmek, uzaklaştırmak	écartement, éloignement; écarter, éloigner	a gap or distance; to separate or move away
regez n.f.	1) ırk; 2) cins	1) race *n.f.* ; 2) genre *n.m.*	1) race breed, 2) kind, type
remêl, rimêle, hewêrde, sûsik	bıldırcın	caille	quail
ramî ramî dan	gösterme; göstermek	action de montrer: montrer	showing; to show
renandin	rendelemek	raboter	to plane down or scrape
rengrêj	boyacı, elbise boyacısı	teinturier	dyer
rengrêjxane	kumaş ya da elbise boyama yeri	teinturerie	dyeing
rengrêjî	boyacılık	métier de teinturier	the trade of dyeing
veresîn	çözülmek (örgü)	filer, se défaire, se détricoter	to spin, to undo, to unpick
resandin	yetiştirmek	faire pousser, cultiver	to make s.thg. grow, to cultivate
reşbend	(yerel) uçurum	REGION. gouffre *n.m.*	(regional) a gulf, a chasm
firînek, firînok, zang	uçurum	abîme	abyss
reşik, xarûk	yünden örülü çarık	sandale en laine et poils tissés pour l'hiver	a winter sandal woven of wool and hairs.
retimandin, ritimandin	tıkamak	boucher *v.tr.*	a butcher
retimîn, ritimîn	tıkanmak	être bouché, être obstrué	to be blocked
rewa rewa kirin	ödül; ödüllendirmek	récompense, prix récompenser	a reward, a prize; to reward
rewag	çadır çeperlerini kaplayan keçeden geniş şerit	bande de feutre qui entoure les haies (**çît**) autour de la tente	a felt band that surrounds hedges; (**çît**) or round a tent
rewdîn	çok aç, acından ölen	très affamé, qui meurt de faim.	very hungry, starving
rewdînî	açlık	famine *n.f.*	famine
dilq n.m. ketin dilqê yekî	1) biçim, kılık; 2) rol; birinin kılığına girmek, birinin rolünü oynamak	1) forme ; 2) rôle; prendre le rôle de quelqu'un	1) form, shape; 2) a role; take on s.o.'s role

Termên fûtbol
- II -

Amadekar : Mistefa AYDOĞAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
Federasyona Fûtbolê ya Ewrûpayê	Avrupa Futbol Federasyonları Birliği	UEFA (Union Européenne de football)	UEFA (Union of European Football Associations)
Federasyona Fûtbolê ya Navneteweyî	Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği	FIFA (Fédération internationale de football)	FIFA (International Federation of Football Associations)
gol avêtin	gol atmak	tirer un but	to shoot a goal
gol kirin	gol yapmak	marquer un but	to score goal
gola lê	geçerli gol	but valide	valid goal
gola nelê	geçersiz gol	but invalide	invalid goal
golparêz, qelevan	kaleci	gardien de but	goalkeeper
kûpa	kupa	coupe	cup
kûpaya FFE (UEFA)yê	UEFA kupası	coupe de l'UEFA	UEFA cup
kûpaya şampîyonan	şampiyonlar kupası	coupe des champions	champions cup
lêdan, lêxistin	vuruş	tir	kick
lêdana aûtê, derlêderî	kale vuruşu, aut atışı	sortie de but	the goal kick
lêdana destpêkirinê	başlama vuruşu	coup d'envoi, engagement	kick off
lêdana ji goşeyê, goşelêderî	köşe atışı	tir de coin, corner	the corner kick
lêdana penaltîyê, lêdana cezayê, cezalêderî	penaltı atışı	penalty	the penalty kick
lêdana serbest a neyekser, serbestlêderîya neyekser	endirekt serbest vuruş	coup franc indirect	the indirect free kick
lêdana serbest a yekser, serbestlêderîya yekser	direkt serbest vuruş	coup franc direct	the direct free kick
lêdana serbest, serbestlêderî	serbest atış, serbest vuruş	coup franc	free kick
maç	maç	match	match
maça neteweyî	ulusal maç	match national	national match
şahê golan, şahê golavêjan	gol kralı	meilleur buteur	top scorer
şampîyon	şampiyon	champion	champion
şampîyonîya cîhanê	dünya şampiyonası	championnat du monde	world championship
şampîyonîya Ewrûpayê	Avrupa şampiyonası	championnat européen	European championship
taçavêtin, avêtina ji kenarê, kenaravêjî	taç atışı	remise en jeu	the throw-in
taxim	takım	équipe	team
taximê neteweyî	ulusal takım, milli takım	équipe nationale	national team
tora golê, tora qeleyê	kale ağı	filet de but	goal net

Paşgirên kurdî
-III-

Amadekar : Reşo ZÎLAN

-o (I) : Ji bo çêkirina navên hem jin û hem jî mêran bi dawîya peyvê ve tête girê dan.

Nimûne: Sor**o**, Mend**o**, Baz**o**, Sil**o**; m**o**, Zeyn**o**, Xec**o**, 'Eyş**o**, Wes**o.**

-o (II) : Ev paşgir ji bo piçûkxistina kesan, tişt, cih û deveran û jê bi gilî û gazin behskirinê, yan jî ji bo saloxdan û wesifdanê tête bi kar anîn. Ev dikare hem di forma dema rewşa gazîkirinê de be hem jî ji bo binavkirin û navlêdanînê be.

Nimûne: Hem**o**, Rem**o**, Şem**o**, Hes**o**, bav**o**, Si**lo**, xal**o**, ap**o**, gund**o**, çem**o**, gur**o**, şahîn**o**, heval**o**, lîç**o**, lîk**o**, xwar**o.**

-o / -yo (III) : Ji bo forma bangkirina zayenda nêr ya yekhejmar e.

Nimûne: kur**o**!, bav**o**!, kek**o**!, zava**yo**!, gêj**o**!, dîn**o**!

-ok / -yok (I) : Paşgirek e, ku ji bo salox û wesifdana mirovekî ye.

Nimûne: çep**ok**, tirs**ok**, ken**ok**, mirov**ok**, ger**ok**, rev**ok**, şerm**ok**, zar**ok**, girî**yok**, mizmiz**ok**, xapîn**ok**, xeyd**ok**, qarqar**ok**, qehr**ok**, dilbij**ok**

-ok (II) : Bi alîkarîya vê paşgirê ji navdêr yan jî rengdêran navdêrên nû têne afirandin.

Nimûne: gul**ok**, adar**ok**, nîsan**ok**, dev**ok**, nez**ok**, pel**ok**, kel**ok** /kelek, mişt**ok**, peqpeq**ok**, zelq**ok** /zeliqok, keçel**ok**, şemit**ok**, şîn**ok**, gezgez**ok**, xemrevîn**ok**, pêken**ok**, payîz**ok**, dîl**ok**

-ok / -yok (III) : Ev paşgira ji bo piçûkkirinê ye. Gava ku tête dawîya peyvekê, tiştê ku jê tête kad kirin, ji alîyê mezinahîyê ve piçûk dike.

Nimûne: ferheng**ok**, fetil**ok**, hêjîr**ok**, şekir**ok**, şemam**ok**, zengil**ok**, xeber**ok**, pîvaz**ok**, pifdan**ok**, kanî**yok** / kanyok, hestî**yok**, axa**yok**

-oke : Ji navdêran rengdêrekê diafirîne.

Nimûne: bîr**oke**, şil**oke** (şilope), şerm**oke**, fir**oke**, virr**oke**, tir**oke**

-okî : Ev paşgir ji navdêran rengdêrekê çêdike.

Nimûne: qirêj**okî**, perit**okî**, zerik**okî**, reşk**okî**, gemar**okî**, pitpit**okî**, girîn**okî**, gumgum**okî**, vinvin**okî**, ximxim**okî**

-olek : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin.

Nimûne: tat**olek**

-ole : Bi vê paşgirê rengdêr têne afirandin.

Nimûne: zirt**ole**, tir**ole**,

-olek / -olik : Bi vê paşgirê rengdêr têne afirandin.

Nimûne: gul**olik**, çînç**olek** (cincîlk, çincîl), zirt**olek**

-olekî : Bi vê paşgirê rengdêreke pêvebrî (attrîbutîv) tête çêkirin.

Nimûne: reş**olekî**, şîn**olekî**, keşk**olekî**

-onek : Ev paşgira ji navdêrekê rengdêr yan jî navdêreke nû çêdike.

Nimûne: tirs**onek**, zirt**onek**, bizd**onek**, fitl**onek**, zîvr**onek**

-or : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin.

Nimûne: şil**or**

-orik : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin.

Nimûne: xil**orik**

-ose : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin. Paşgira "-ose" kurtbûyîya paşgira "-asa" ye ku bi maneya „wek, mîna, fena, şubhê" ye.

Nimûne: ker**ose.**

-otankî : Bi vê paşgirê rengdêreke pêvebrî (attrîbutîv) tête çêkirin.

Nimûne: reş**otankî**, pîr**otankî.**

-over : Bi vê paşgirê rengdêr tête afirandin.

Nimûne: gi**rover** / gi**lover**, hi**lover.**

-ox : Ev paşgir bi maneya "çêker, kesê ku dike, kesê ku bi wî karî radibe" dide peyvê. Paşgira "-ox" di zimanê pehlewî de heye û di farisîya îro de jî din peyvan de maye. Lê di kurdî de, herî zêde, di zaravayê zazakî (dimilî) de bi rengekî gelekî berfireh tête bi kar anîn. Wisan ku dikare bi maneya "çêker" ji bo her kar û pêşeyî bête bi kar anîn.

Nimûne: çêkir**ox**, kirr**ox**, kir**ox** (kiryox), sal**ox** (salix).

-oyî : Bi vê paşgirê ji navdêrekê rengdêrek tête afirandin.

Nimûne: pesn**oyî**, şer**oyî**, peyv**oyî**

-pare : Ev paşgir bi maneya "kerr, perçe, parçe" ye.

Nimûne: yek**pare**, dil**pare**, ciger**pare**,

-perwer : Ji lêkera "perwerandin"a îranî ye ku di maneya "perwerde kirin, xwedî (xudan) kirin, jê re xwedî derketin, mezin kirin, terbîye kirin, hebandin"ê de ye. Ev paşgir maneya "kesê / tiştê ku dihebîne / hez dike, jê re xwedî derdikeve" dide peyvê.

Nimûne: kurd**perwer**, mêvan**perwer**, nîştiman**perwer**, mirov**perwer**

-pêç : Paşgira ji lêkera "pêçandin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê pêçandinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: birîn**pêç**, ser**pêç**, dor**pêç**, rû**pêç**

-parêz : Paşgira ji lêkera "parastin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê parastinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: welat**parêz**, hawîr**parêz**

-perest : Paşgira ji lêkera "perestin"a ku di maneya "hebandin, jê re secde birin"ê de ye. Wek paşgir maneya "kesê ku wî tiştî dihebîne, ji wî tiştî re secdeyê dibe" dide peyvê.

Nimûne: agir**perest**, pût**perest**, xaç**perest**, keys**perest**, xwe**perest**, kevne**perest**, pûl**perest**, nijad**perest**

-pêj : Paşgira ji lêkera "pehtin / pijandin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê pehtinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: xwarin**pêj**, nan**pêj**, rûn**pêj**, aş**pêj**

-pîv : Paşgira ji lêkera "pîvan / pîvandin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê pîvandinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: germ**pîv**, ba**pîv**

-poş : Paşgira ji lêkera "poşîn"a bi maneya "lixwekirin, wergirtin"ê ye. Gava ku tête dawîya peyvekê maneya "kesê / tiştê ku bi karê poşînê radibe" dide peyvê.

Nimûne: zirî**poş**, reş**poş**, çav**poş**

-rax : Paşgira ji lêkera "raxistin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê raxistinê radibe dide" peyvê.

Nimûne: ser**rax**, bin**rax**, cî**rax.**

-rês : Paşgira ji lêkera "ristin / rêsîn"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê ristinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: teşî**rês.**

-revîn : Paşgira ji lêkera "revîn / revandin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê revînê radibe" dide peyvê.

Nimûne: xem**revîn**, dil**revîn**, xew**revîn**, heval**revîn.**

-rêj : Paşgira ji lêkera "rêtin / rotin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê rêtinê radibe dide" peyvê.

Nimûne: av**rêj**, xwîn**rêj**

-saz : Paşgira ji lêkera "saxten"a farisî ye ku dibe "çêkirin"a kurdî û maneya "kesê / tiştê ku bi karê çêkirinê / sazkirinê" radibe dide peyvê.

Nimûne: derman**saz**, diran**saz**, dem**saz**, çek**saz**, kar**saz.**

-soj / -soz: Paşgira ji lêkera "sotin"ê, ango şewitîn / şewitandinê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê şewitandin / sotinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: dil**soj** /dil**soz**

-stîn: Paşgira ji lêkera "standin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê standinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: ruh**stîn**

-şikên: Paşgira ji lêkera "**ş**ikandin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê **ş**ikandinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: balafir**şikên**, ferman**şikên**, kevir**şikên**, qeşa**şikên**, ser**şikên**, deq**şikên**, dilşikên, şak**şikên** (=moralşikên)

-şo : Paşgira ji lêkera "şûştin"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê şûştinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: mirî**şo**, tena**şo** (teneşo, teneşîr), dest**şo**, cil**şo**, çek**şo**, kinc**şo**, kiras**şo**, ser**şo**, firaq**şo**, aman**şo**, berx**şo**

-şok: Paşgireke hevedudanî ye, ji paşgira "-şo" û "-k" pëk hatîye. Maneya "cihê ku ew tişt tê de tête şûştinê" dide peyvê.

Nimûne: ser**şok**, dest**şok**, pê**şok**, firaq**şok**

-tir (I) : Paşgireke demê ye.

Nimûne: sibe**tir**, roj**tir**a din

-tir (II) : Paşgira forma kemper ya rengdêrî yan jî hokerî ya ji bo saloxdana rewşeke danberhevî û miqayesekirinê ye.

Nimûne: xweş**tir**, çê**tir**, germ**tir**, biha**tir**, bilind**tir**, xurt**tir**, mezin**tir**, pir**tir**, dûr**tir**, zû**tir**, derengtir, lez**tir**, beza**tir.**

-tiraş : Paşgira ji lêkera "tiraşîn / tiraştin"ê ye û maneya kesê / tiştê ku bi karê tiraştinê radibe dide peyvê.

Nimûne: kevir**tiraş** (bertiraş), heykel**tiraş**, qelem**tiraş**, dar**tiraş**, ser**tiraş**, sim**tiraş.**

-tirîn : Paşgira forma lapekemper ya rengdêrî yan jî hokerî ya ji bo saloxdana rewşeke danberhevî û miqayesekirinê ye.

Nimûne: xweş**tirîn**, çê**tirîn**, germ**tirîn**, biha**tirîn**, bilind**tirîn**, xurt**tirîn**, mezin**tirîn**, pir**tirîn**, dûr**tirîn**, zû**tirîn**, dereng**tirîn**, lez**tirîn**, beza**tirîn**

-tî : Paşgirek e ku ji bo çêkirina navdêrên abstrakt tête bi kar anîn.

Nimûne: şivan**tî**, gavan**tî**, hoste**tî**, heval**tî**, bira**tî**, mirov**tî**, zava**tî**, kurdî**tî**, ker**tî**, har**tî**, bereday**îtî**, dur**ûtî**

-van / **-evan** (I) : Ev paşgira ku di zimanê farisî de "-ban" e, di kurdî de bûye "-van" yan jî "- wan". Di zimanê kurdî de ew bi van çend awayên jêrîn tête bi kar anîn. Wek di van nimûneyan de jî xuya dike, maneya bingehîn ya vê paşgira lêkerî "panêrî / çavnêrîya heywanan kirin, çûna ber heywanan, heywan xwedî kirin" e.
Li vir, hewce ye em bibêjin, ku peyva "şivan"a kurdî di zimanê pehlewî de "şuban" e û peyva "şu" ya ku ji zimanê sanskrîtî ye, di vê peyvê de maneya "pez" wergirtîye. Bi vî rengî, ew di farisî de bûye "çûban", lê di kurdî de dengê "ş"yê hatîye parastin û bûye "şivan". Ev peyv çûye nav zimanê tirkî û bûye "çoban". Herwekî ku xuya dike, mîna ku hinek kes dibêjin, peywendîya vê peyvê bi gotina "ço, çov, şiv" nîn e.

Nimûne: şi**van**, ga**van**. berx**van**, kar**van** /kehrikvan, golik**van**, dîk**van**, masî**van**

-van / **-evan** (II) : Paşgira "-van"ê xwedî çend guhartoyên din e.Li vir, herwekî di nimûneyên jêrîn de jî dîyar dibe, ji bo çêkirina navên hin kar û pêşeyan e. Ev paşgir
maneya "ew kesê ku ji karê navbirî fêm û beşedike, ew şuxul ji destê wî têt û xwedan wî karî ye" dide.

Nimûne: nêçîr**van**, bax**van**, lîstik**van**, bêrî**van**, aş**van**, kelek**van**, mele**van**, dîde**van**, nêre**van**, seg**van**, baxçe**van**, rez**van**, melek**van** (serpale), melû**van**, qefle**van**

-van (III) : Paşgira "-van"ê ya di vê guhartoyê de bi maneya "kesê ku ji lêdana alaveke mûzîkê fêm dike, jê dizane û bi wî kar û hunerî radibe" dide peyvê. Li vir hewce ye bête gotin, ku di zaravayên din yên kurdî de ji bo saloxdana ev celeb karê hunerî paşgira "- jen"ê tête bi kar anîn, ku ji lêkera "jenîn"ê ye, ango "lê dan". Bo nimûne, dibêjin "keça min kemanê xweş dijene". Gava ku em bala xwe didin zaravayê kurmancî dibînin ku piranîya Kurmancan ji dêl "jenîn"ê ve lêkera "lê dan"ê bi kar tînin. Ji ber hindê, vê nimûneya me gotî, bi awayê "keça min kemanê xweş lê dide / keça min xweş li kemanê dixe" dibêjin. Ji vê jî dîyar dibe, ku kurmancî ji zaravayên din yên kurdî û herweha ji zimanên din yên îranî bi dûr ketîye.

Nimûne: bilûr**van**, zirne**van**, tembûr**van**

-van / **-evan** (IV) : Paşgira "-van"ê ya di vê guhartoyê de bi maneya "kesê ku çavê wî li ser karê navbirî ye, kesê li tiştekî miqate ye, panêr" e.

Nimûne: dergeh**van**, pişt**evan**

-van (V) : Paşgira "-van"ê ya di vê guhartoyê de ji navdêrekê rengdêrekê diafirîne.

Nimûne: dilo**van**

-wan (I) : Paşgira hevmaneya "-van"ê. Ji bo maneya di vê nimûneya jêrîn de li guhartoya jorîn ya (**-van** / **-evan** (I)ê binihêre.

Nimûne: sel**wan** / serwan (ango şivanê deveyan)

-wan (II) : Paşgira hevmaneya "-van"ê. Ji bo maneya di vê nimûneya jêrîn de li guhartoya jorîn ya (**-van** / **-evan** (IV)an binihêre.

Nimûne: pa**wan**, sî**wan**

-wer (I): Paşgira bi maneya "xwedî kar û pêşeya navbirî" dide peyvê.

Nimûne: pîlewer

-wer (II): Paşgira "-wer" ya di vê guhartoyê de bi maneya "xwedîbûn"ê ye.
Nimûne: serwer

-wer (III): Ev paşgira ji navdêrekê rengdêrekê çêdike û dide nîşan dan ku "ew tiştê navbirî ji çi materyalî" çêbûye.

Nimûne: zîwer (zîvîn), pîlewer.

-weş : Ji lêkera "weşîn" ye û gava ku wek paşgir tête bi kar anînê maneya "tiştê ku karê weşandinê dike dide" peyvê.

Nimûne: pêlweş

-wî: Bi alîkarîya vê paşgirê ji navdêrekê rengdêr yan jî navdêreke nû têne afirandin.

Nimûne: ta**wî**, ba**wî**, efsane**wî**, rê**wî**

-xane (I): Paşgira bi maneya "xanî, avahî" ye.

Nimûne: nexweş**xane**, ders**xane**, çay**xane**, qehwe**xane**, şîr**xane**, mêvan**xane**, dîwan**xane**, kar**xane**, çap**xane**

-xane (II): Paşgira bi maneya "derdana ku tê de tiştek tête kirin" e.

Nimûne: agir**xane**, qûş**xane**

-xane (III): Paşgira bi maneya "xaneya çek û sîlehan" e.

Nimûne: şeş**xane**

-xwar / xwer / -xur : Paşgira ji lêkera "xwarin"ê ye û maneya "kesê /tiştê ku bi karê xwarinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: xwîn**xwar**, goşt**xwar**, pir**xwar**, ked**xwar**, mîrat**xwar**, bertîl**xwar**, mirov**xwar**, heram**xwar**, selef**xwar**, xem**xwar**

-xwaz: Paşgira ji lêkera "xwastin"ê ye û maneya "kesê /tiştê ku bi karê xwastinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: mirad**xwaz**, azadî**xwaz**, xêr**xwaz**, qencî**xwaz**, da**xwaz**, dil**xwaz**, şer**xwaz**, aştî**xwaz**

-xenêq: Paşgira ji lêkera "xeniqandin"ê ye û maneya kesê /tiştê ku bi karê xeniqandinê radibe dide peyvê.

Nimûne: gur**xenêq**, ker**xenêq**

-xur : bnr > xwar

-xwer : bnr > xwar

-xwez : bnr > xwaz

-xwên : bnr > xwîn

-xwîn : Paşgira ji lêkera "xwendin"ê ye û maneya "kesê /tiştê ku bi karê xwendinê radibe" dide peyvê.

Nimûne: quran**xwîn**

-yar /-iyar (I) : Ev paşgir bi maneya "dost, heval" e.

Nimûne: bext**iyar**, hiş**yar**, zan**yar**, jî**yar**, nas**yar**, berpirs**iyar**, pe**yar**,

-yar /-iyar (II) : Ev paşgir maneya "kesê ku wî karî dike" dide peyvê.

Nimûne: cot**yar**, kir**yar**, kirr**yar**, şandî**yar**

-za (I) : Paşgira ji lêkera "zan / zayîn"ê ye û maneya "ji dayîka bûye, hatîye dinê, zaye" dide peyvê.

Nimûne: nû**za** (=ber**za**), heval**za** (cêwî)

-za / -zî / -ze (II) : Bi maneya **"**ji kesê navbirî çêûye, ji kesê navbirî dayîka bûye, hatîye dinê, zaye" dide peyvê.

Nimûne: bira**zî** /bira**za**, xwar**zî** /xwar**za**, **mîrza** / **mîrze**

-zade : Ev paşgir bi maneya "zarokê ji navbirî çêbûyî, zarokê ..." dide peyvê.

Nimûne: beg**zade**, esil**zade**, mîr**zade**, beg**zade**, şêx**zade**, şeh**zade**, perî**zade**

-zan : Paşgira ji lêkera "zanîn"ê ye û maneya "kesê / tiştê ku bi karê zanînê radibe"
dide peyvê.

Nimûne: kurdî**zan**, ziman**zan**, rê**zan**, ho**zan**, qedir**zan**

-zen / -ezen : Paşgira ji lêkera "zeden"a farisî ye ku bergindê "jenîn"a kurdî ye. Li gor kurdî diva bû ev pagir biba "jen" lê herwekî xuya ye, me ev form ji farisî bi deyn kiriye.

Nimûne: borî**zen**, şûr**zen**, qelp**ezen**, ney**zen**

-zar : Ev paşgir bi maneya cih e, cihê lê çandina tiştekî ye. Bi alîkarîya wê rengdêr yan jî navdêr tên çêkirin.

Nimûne: gul**zar**, ba**zar** (ji biha-zar).

-zed : Herwek paşgira "-zen"ê, ku me li jorê jê behs kiriye, ev paşgir jî ji lêkera "zeden"a farisî ye ku bergindê "jenîn"a kurdî ye. Wek paşgir maneya "kesê ku hatiye pêşniyar / pêşkêş kirin" dide peyvê.

Nimûne: nam**zed**

-zede : Herwek paşgira "-zen" û "zed"ê, ku me li jorê jê behs kiriye, ev paşgir jî ji lêkera "zeden"a farisî ye ku bergindê "jenîn"a kurdî ye.. Wek paşgir maneya "kesê ku tiştê navbirî lê ketîye" dide peyvê.

Nimûne: felaket**zede**, qeza**zede**

- firaz / fînaz /finyaz : Paşgira bi maneya "bilind" e.

Nimûne: ser**firaz**

-eng : Ev paşgir ji paşgira "-aheng" ya îranî kurt bûye û di kurdîya îro de bûye "-eng". Ji hokerekê navdêr çêdike.

Nimûne: pêş**eng**

Peyvên di stranan de

Amadekar : Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
liyan: dilê min liyan e	tedirgin, endişeli; kalbim endişe doludur	inquiet, anxieux; mon cœur est inquiet	anxious; my heart is anxious
yabo: bavo	ey baba	(rég. dans les parlers de la plaine de Mêrdîn) père	(reg.) father
akincî: dêmanî, dêmatî	yerleşik	sédentaire	sedentary
seyir kirin, sêr an se kirin	bakmak	regarder	to watch, to look at, to observe
sibeng, sibê, spêde	sabah	matin	morning
êmilk: berxê ber şîr	süt kuzusu	agneau de lait	suckling lamb
qelibîn: qulibîn	devrilmek	être renversé	upside down; spilt; somersault
gulm: qurt	yudum	gorgée	a mouthful (of food or drink especially)
bed	kötü	méchant, mauvais	bad, wicked
bedgiran	çok ağır	très lourd, implacable	very heavy, implacable
kefen	kefen	linceul	a shroud
dupa; dupa ez ji bo te hatim	çoğunlukla, çoğunlukla senin için geldim	surtout, principalement ; je suis venu surtout pour toi	mostly; principally, above all I have come for you
êlî: ê'lî; bi dengê ê'lî	yüksek; yüksek sesle	élevé, haut ; à haute voix	loud, speaking out loud
rîdan: rî, rû, ridên	sakal	barbe	beard
mûçing	cımbız	pince à épiler	tweezers
çêlî, çêlik: derziya gir	iri iğne	grosse aiguille	a big needle
berek	yamaç, yokuş	col	a pass
bereka çiyê	dağ yamacı	col de montagne	a mountain pass
bereka hespê	at yularının boyuna geçirilen bölümü	pièce d'harnachement entourant le cou du cheval	a part of a horse's harness going round its neck
çil	doruk	sommet, cime	summit, peak
çilê darê	ağaç doruğu	cime d'un arbre	the top of a tree
çilê çiyê	dağ zirvesi	sommet de montagne	mountain summit
li çil û çiyan	zirvelerde, yükseklerde	sur les hauteurs, sur les sommets	on high land
namil: navmil	omuz arası, sırt	le haut du dos, emplacement entre les deux épaules	top of the backe, a place between the shoulder
teng û ber: teng û berteng	gümül dürsük	sangle, pièces d'harnachement entourant le ventre et le collier d'un cheval	strap, girth
li ber guhê yekî xistîn: pê hisandin	kulağına çalmak	faire sentir, mettre la puce à l'oreille	to make s.o. feel, set s.o. thinking
jin berdan	boşanmak (kadından)	répudiation, divorce	repudiation, divorce
hozinan; hozê mîhan û berxan ; mîhan hoz kirin	oğlakları koyunlara salmak	lâcher des agneaux sous les brebis	to put lambs to suckle at ewes
hebûk	1) varlık, mal 2) atın bileği, bukağılık	1) (rég. dans le Caucase) richesse ; 2) paturon, articulation inférieure (au-dessus des sabots) du cheval	1) (regional in Caucasus) wealth; 2) a horse's pastern (a joint just above the hoof)
li ser darê piyan rawestan, li ser lingan rawestan	ayakta kalmak, sürekli çalışmak	rester debout, travailler sans cesse	to remain on one's feet, to work continuously
ramûsan: maç	öpücük, öpme	baiser	a kiss
ramûsîn	öpmek	embrasser	to kiss
hingivê zeyiyan	oğul balı	premier miel de jeunes abeilles	virgin honey, the first honey from a fresh swarm
seqlawî (seklawî)	seklavi, slav kökenli asıl at	cheval de race slave	a Slav breed of horse
nal	nal	fer à cheval	horseshoe
bizmar, mîx	çivi	clou	nail
şop	iz	trace, empreinte	a mark, stamp
selef, selefê siwaran	süvari alayı	convoi de cavalier	a cavalcade, a convoy of horsemen
cuhar, cuher, ceher, cehar	yem torbası	musette, mangeoire	nose bag, feed bag
qozax	yosma, şuh	coquette, belle	smart, good looking, pretty
ji ... û pêştir	den itibaren	à partir de	as from, starting with
dilober, dîlber	güzel kız, dilber	beauté, belle fille	a beauty, beautiful girl
evîndar	aşık	amoureux	in love
ceng	savaş	guerre	war
cangorî	kurban	sacrifice, victime	sacrifice, victim
hez kirin	sevmek	aimer	to love
guhdar	dinleyici	auditeur	a listener
dengbêj	ozan	barde, troubadour	a bard, minstrel
narîn	zarif, ince	fin, délicat, raffiné	fine, delicat, refined
xirxal	halhal	chaîne de cheville	anklet
guhar	küpe	boucle d'oreille	ear ring
rewal	tüysüz delikanlı	jeune homme imberbe	a young beardless man
qewal	yezidilikte deyiş söyleyen	chanteur d'hymnes religieux yézidis	singer of yezidi hymns
xelîn, stûyê te bixele! xanî xelîya	1) burkulma: boynu burkulası! 2) yıkılmak: ev yıkıldı	1) se briser, que ton cou se brise ! 2) s'effondre, la maison s'est effondrée	1) to be broken, may your neck be broken; 2) to have collapsed, the house has collapsed
xilxilîn	yıkılmak	s'effondre	to have collapsed
peya bûn: daketin	inmek	descendre, mettre pied à terre	to dismount
sîng û berê tiştîrî	el değmemiş, bakire	vierge ; dont nul n'a caressé les seins	a virgin, s.o whose breasts have not been caressed

kulxan	1) hamamları ısıtan, hamamın altında bulunan kupalı ve geniş ocak; (2) çöplük	1) chaufferie d'un hammam ; 2) décharge publique	1) the boiler room of a steam bath; 2) a public waste dump
tewrî = herî; tewrî pêşî = herî pêşî =	en; en öndeki	le plus ; le plus en avant	the most; the most in advance
gernas	kahraman	héros	heroes
navgiran	meşhur, ünlü	célèbre, fameux	celebrated, famous
boke	cesur, atılgan	courageux, audacieux	brave, daring
bokeberan, boxberan	cesur, atılgan gözüpek	hardi, audacieux (comme un bélier)	bold, daring (like a ram)
can bi can	can ciğer	intime, très proche	intimate, close
xwemalî	1) aileden veya yakınlardan biri; 2) yerli, kendi yapımı	1) la famille, proche ; 2) fait maison	1) the family, close relations; 2) home made
lomekar	yakınan, yakınmacı	plaintif	plaintiff
dîwan	divan	cour, salle de réception d'un seigneur	a court, a lord's reception room
litimîn, likumîn	tökezlemek	trébucher	stumble
keleşo	çamaşırı kaynar suda yıkama	lavage du linge dans de l'eau bouillante	washing clothes in boiling water
darê keleşoyê	çamaşır tokacı	battoir d'essorage du linge	a clothes wringer
miçiqîn: çikîn	(çeşme, göl, kuyu vb), kurumak	tarir	to dry up
mirûz, me'd, sikûm, rûçik	beniz, yüz ifadesi	figure, expression du visage	countenance, facial expression
pelweşîn	yaprak dökümü	chute de feuilles	falling leaves
çêrîn; biçêre	otlamak	paître	to graze (eg. cattle)
xwastek; xwestek	istek, dilek	demande, souhait	request, wish, desire
bermalî	1) ev hanımı; 2) eş, zevce	1) ménagère ; 2) épouse	1) housekeeper; 2) wife
xela	kıtlık	disette	scarcity,famine
dawestîn	durmak	s'arrêter	to stop oneself,
dawestandin	durdurmak	arrêter, stopper	to stop
dagestin	ısırmak	se mordre (les lèvres)	to bite (one's lips)
peqîn	patlamak	exploser	to explode
peqandin	patlatmak	faire exploser	to make or cause an explosion
kaphêşîn: kabhêşîn	ayakları masmavi at	cheval aux pieds bleus	a horse with blue hooves
qêrîn: qîrîn:	çığlık atmak, bağırmak	crier, lancer des cris	to shout to cry out
zelal	duru, berrak	limpide	limpid, clear
kember: kemer	kemer	ceinture	belt
şalwar: şelwer	şalvar	pantalon bouffant	baggy trousers
qulemişk: qulmişk, kunmişk	fare deliği	trou à rat	rat-hole
dizgîn: destgîn	dizgin	rênes	reins
rûçik	yüz, surat, çehre	visage	face
xelek	halka	anneau	ring
xeleka lêvê	üst dudak kenarı	le plis de la lèvre supérieure	the fold of the upper lip
şimşat: şahîk, hilîn	kaygan, parlak ve kaygan	brillant et glissant (sol, surface)	shiny or slippery (eg. ground or surface)
çengzêrîn	1) altın kollu; 2) zengin ve cömert	1) au bras d'or ; 2) riche et généreux	1) with golden arms; 2) rich and generous
bazin	bilezik	bracelet	bracelet, bangle
bazing	küçük bilezik	petit bracelet	bangle
dewkil: sirsûm, qom	yayık	baratte	a churn
hêl: quwet	kuvet	force	force, strength
wer: werkî, werkîno, wanî, wisan, welê, weha, wilo, wanîko	öyle, böyle	comme, ainsi	like, thus,
gewrî(k)	dağın yüksek yerlerinde geçit veren yer	col de montagne	a mountain pass
sitrandin	barındırmak, korumak	abriter, protéger	to shelter, to protect
veder	sapa	à l'écart, éloigné de la route	out of the way, isolated, off the beaten track
kuzot: bizot, perenoj, sotik	köz	braise	hot coals or charcoal
qulp	kulp	anse	handle
niqutîn	damlamak	s'égoutter	to drip
niqutandin	damlatmak	égoutter	to strain

Ferhenga Avestayî-Kurdî

Behrûz ŞUCAÎ

avestayî	**kurdî**	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
ϑri-gaye	sê-gav	üç adım	trois pas	three paces
**hurvan-*	rewan	ruh	âme	soul
**seveh-*	sibeh, spêde	sabah	matin	morning, east
**verev-, vouru*	freh, fereh	geniş	large	wide, broad, spacious
**zerey*	zer	sarı	jaune	yellow
baêşezya-	baş- (ji bo brîn û nexweşiyê)	tedavi etmek	soigner, guérir	to heal, cure
dentan-	dindan, didan, diran	diş	dent	tooth
dveêşe	(dij)min, (duj)min	düşman	ennemi	enemy
freêşte	fre	çok, çoğu	très	most
ham	havîn (hamîn), hamnan	yaz	été	summer

hame	hev, hema	benzer	semblable, similaire	equal, like, the same
hamîne	havîn, hamnan	yaz mevsimi	saison d'été	summer-time
hau	ew, hew(qas)	o	il/elle	he/she/that
havene-	haven, havan	havan	mortier	mortar
hem	hev	birlikte	ensemble	together
heme	hemî, heme	her	chaque	any, every
hepte	heft	yedi	sept	seven
heurve	her	tüm	tout, totalité	entire, whole
heve, hve, xwe-	xwe, ho	kendi	soi, le sien	own, one's own
hext	hêt	bud	cuisse	a thigh
hezeh-, hez	hêz	güç, kuvet	force, puissance	strength, power, force
heδe	di-	her zaman, Kürtçe geniş zaman ön eki	toujours, préverbe du duratif	always, (a Kurdish: durative verbal particle)
hişkev-, huşke-, heoş-	hişk	kuru	sec	dry
hizva-, hizveh-	ziman, ezman, ziwan	dil	langue	tongue
hunerevent	hunermend	yetenekli	habile, intelligent	skilled, clever
huşkō-zem	hişke-zevî	kuru toprak	terre sèche	dry earth
hve	eve, eva	bu	ceci	this, the, he
hver-, xwen-	xor- (xorhelat)	güneş	soleil	sun, sunshine
hverə-xşeête-	xurşîd	parlayan güneş	soleil radieux	the shining sun
jnev	jûnî, jinû, ejnû	diz	genou	knee
kerəşver	kişver, kişwer	coğrafi bölge	région de la terre	region of the earth
kere	kerî	sürü	troupeau d'ovins	herd (of sheep)
ma, me	me-	ma, olumsuzluk eki	ne pas, négation	not, negation marker
maêt-	ma-	kalmak	rester	to stay, abide,…
man-, meinye-,	(ra)man	düşünmek, inanmak	penser, croire	to think, believe
maneh-	(ra)man, mane	zihin, düşünce	esprit, pensée	mind, spirit, thinking
maneye-	man-	kalmak	rester	to stay, remain
mater	ma(k), may, dê(marî), mare	ana	mère	mother
me-	mi-, min	bana, benim	mon, moi	me
mede, meδe-	mey	güçlü içki	boisson forte	strong drink
meêş	mêşin, mîh, ga(mêş)	koyun	mouton	sheep,
meêγe	mij	sis	brouillard	cloud, mist, fog
meiδyane	meydan	orta	milieu	the middle
mer-	mir-	ölmek	mourir	to die
merəte	mêr, meriv	ölümcül, insan oğlu, insan	mortel, être humain	mortal, human being, man
merəγa	mêrg	çayır	prairie	meadow
mərəγe	mirîşk	kuş	oiseau	bird
mesen, mezent-	mezin	büyük, önemli, heybetli	grand, important, majestueux	great, important, greatness, majesty
mexşî-	mêş	sinek	mouche	fly
meδeye-	mest	sarhoş	ivre	drunk
miϑra	mitra	Mitra, bir tanrı adı	Mithra	Mithra, name of a god
mîjde	mijde, mizgîn	müjde	récompense pour une bonne nouvelle	reward, for binging good news
mîştî	hemîşe, mişe	daima	toujours	always
mrûre-	mirar-	ölesiye	mortellement	deadly
nafe	navik	göbek	nombril	navel
namen	nav/name	ad, isim	nom	name
namişte	nivişt	eğilmek	se courber, s'incliner	bowing down, bent
naveye	nav	gemi, denizcilik	bâteau, naviguer	boat, ship, navigate
neê-key	ne-kê (ne tukes)	hiçbiri	aucun	none
nəmah,	nimêj, nivêj	saygıyla eğilme, dua	révérence, prière	reverence, prayer
nevetá	nehwêd, not, nod, newe	doksan	quatre-vingt-dix	ninety
nitəma-	nizim	alçak	bas	low
nû	nuha, niha	şimdi	maintenant	now
paϑray-	parêz, parast	korumak	protéger	to protect
peyrîka	pîrik(hevok), pîrê	cadı	sorcière	sorceress, witch
peytî	bi-, pey	ile	avec	with, to
peoyryaêynî-	pêwir, perwîn	Süreyya	Pléiades	Pleiades
pera	perr-, têperr	geçiş	à travers	aside, across
pera	pêr, par,	geçmiş, eski	ancien, ex	former (times),
pere	berê	eskiden	anciennement	formerly
perşta-	pişt-, parast-	sırt, koruma	support, protection	back, protection, guard
petey-, peyti-, peyϑy-	peya	sahib, koca	maître, seigneur, mari	master, lord, husband
pezdeye	bizd-	ürkmek	craindre	to fear, to scare
ramen-	ramedan (vehesiyan)	huzur, dinlenmek	repos, paix	rest, repose, peace
rane	ran	bud	cuisse	thigh
raşte-, razişte-, raz-	rast, raşt (zazakî)	doğru	droit	straight
reêş-	rîş	zarar	dommage	damage, hurt
reoçeh	roj	ışık, gün, ışığı	jour, lumière du jour	light, day-light
reoçene-	rojene, rojin, rojîn	pencere	fenêtre	window

reoçine	roj, rohn	parlak, ışıldayan (Kürtçede gün, güneş)	brillant, radieux (en kurde, jour, soleil)	bright, radiant, shining (in Kurdish day, sun)
reod	rûwek, (ru)stin	yetişmek	pousser, grandir	to grow (in Kurdish growing plant)
reoje	rovî	tilki	renard	fox
reok-	ronî, ronak	parlamak, ışıldamak	briller	to shine, to be bright
reoxşne	roşin, rohn	parlak	brillant	bright
reoxşnev	roşnayî, rohnî	parlaklık	brillance	brightness, brilliance
reoγne	rûhn, rûn	tere yağı	beurre	butter
reoδeh-	(rû)bar	ırmak	rivière	river
reven, reon, urven	rewan	akışkan, ırmak	fluide, rivière	flowing river
şa-	şa-	neşeli, mutlu	joyeux, heureux	joyful, glad, happy
sarəd	sar, sal, ser	yıl	année	a year
şatey	şadî, şahî	neşe, zevk	joie, plaisir	joy, pleasure, comfort
sefe	sim	katır tırnağı	sabot (du cheval)	hoof (of the horse)
seyrye	(ser)gîn, (ser)go	tezek	bouse séchée	dung
seoçeye-	sûc, sûç	günah, hata	péché, faute	a sinful action
serəte-	sar, sard	soğuk	froid	cold
skend-, sçendeye-, sçədeye-, sçindeye-	şkand-, şkên-	kırmak	casser, briser	to break
spaδe	spah, supa	ordu	armée	host, army
speête	spî	beyaz	blanc	white
spen-	seh, seg	köpek	chien	dog
spiş	spîh, spih	bit	pou	louse
srû, srveêne	strû	diken	épine	thom
star	stêr	yıldız	étoile	star
steore	hêstir	büyükbaş hayvan	gros bétail (chameau, cheval)	largecattle, draught animal (camel, horse, ass)
stewre-	stûr	kalın, güçlü, sıkı	bien fixé, épais, ferme, fort	firmly fixed, stiff, firm, strong
stûna-, stûne-	stûn	sütun, direk	colonne, pilier	column, pillar, beam
suxre	suhr, sor	kırmızı	rouge	red (of fire)
şyev, şev-	şî, şo, çû-	gitmek	aller	to go
urven, urun-	rewan	ruh	âme	soul
va-, vaye, vayeh-	ba-, va-	rüzgar	vent	wind
vaçe	bêj-, bêje, vace	deyiş	adage	saying
vefre-	befr, berf, vewr	kar	neige	snow
var-	(bar)an	yağmur	pluie	rain
vareye-	barî-, var-	yağmur yağmak	pleuvoir	to rain
veêda-	peyda	bulma, elde etme	obtention	finding, obtaining
veêm-	em, me	biz	nous	we
veên-	vîn-, bîn-	görmek	voir	to see, to look at
vəhrke	verg, gurg, gur	kurt	loup	wolf
vehyeh	bêh(tir)	daha iyi	meilleur	better
vî-çiϑe-, vî-çidyai	cida	ayrı, ayrılma	séparation	separation
vîsent	vîst, bîst	yirmi	vingt	twenty
vohunî	xûn, xwîn, gonî	kan	sang	blood
xweê	xwe	öz, kendi	soi, à soi	self, one's self
xweêd-	xwî (dan)	terlemek	suer	to sweat
xweiryen	xwarin (rader)	yemek, içmek	boire, manger	to eat, to drink
xweŋher	xweyng, xweh	bacı	sœur	sister
xwep-	xew	uyumak	dormir	to asleep
xwer-	xwi-, xwar-	yemek, tüketmek	manger, consommer	to eat, to consume
xwerəntî	xwarin (nav)	yemek	nourriture	food
xwe-wrîre	xwe-werar	faydalı meyveli	fructueux	fruitful, fruitbearing
yûşma, xşme	şima (zazakî)	siz	vous	you(pl.)
yvan, yûvan	ciwan	genc	jeune, jeune homme	young, young man
zan-, zazan-, zîzen	zê-, za-, zayîn	doğurmak	enfanter, donner naissance à	to give birth to a child, to bring forth
zate-	zayî-	doğmuş, hazır	né, présent	born, to be present
zaver	zor	beden gücü	force physique, vigueur	(bodily) strength, vigour
zərəd	zird, zerî, zil, dil	kalb	cœur	heart
zereneêne, zerəneêne-	zêrîn	altından	d'or, en or	golden
zerenye-	zêr	altın	or	gold
zeyene-	zivistan	kış (mevsimi)	hiver	winter (time)
zeyr.geone	zergûn	sarı	jaune	yellowcoloured
zî	jî, zî	gayet tabi, elbette	bien sûr	of course, surely, indeed
zrvan	zeman	zaman	temps	time
zya-	ziyan	zarar vermek	endommager	to damage
zyaney	ziyan	zarar	dommage	damage

Pêşgirên kurmancî

Amadekar: Reşo ZÎLAN

Pêşgir ew pirtik û xurdepeyv in ku têne pêşîya peyvan, bi wan ve têne zeliqandin da ku maneyeke nû bidinê.

Kurdî yek ji wan zimanan e ku, ji bilî çend rêyên din, ji vê rêyê sûd werdigire ku peyvan biafirîne. Xurdepeyvên ku wek pêşgir têne bi kar anîn, dikarin bi tena serê xwe maneyekê nedin. Lê hindek ji wan dikarin bi tena serê xwe maneyekê bidin jî. Ew maneya di wê rewşê de, ango maneya wê ya ferhengî û serekî, ji maneya ku ew wek pêşgir dide, yan gelekî dûr e yan jî hîç peywendî di gel nîne. Bo nimûne: Di hevoka "Baran qelemek da Zînê." de peyva "da"yê ji dema borî ya lêkera "dan / dayîn"ê ye. Mirov dizane ku ev "da"ya li vir bi me nîşan dide ku kesekî bi navê Baran tiştek ku qelem e, daye miroveke ku navê wê Zîn e. Lê gava ku ev wek pêşgir, ango "da-", bête bi kar anîn, êdî peywendî di gel wê mefhûma ku lêkera "dan / dayîn"ê daye, namîne. Li vir xurdepeyvek e, bi tena serê xwe hîç maneyeke wê tune ye.

Hindek pêşgir hene ku di peyva ku ew tê de ne, maneyekê berpêş dikin. Bo nimûne: Xurdepeyva "hil-" wek pêşgir bi me dide zanîn ku tiştek "ber bi jor" diçe yan jî "ber bi jor" dibe. Rabûn û qilozbûnekê nîşan dide. Wek: "Avêtin" û "hilavêtin". Hilavêtin, avêtineke ber bi jor e.

Pêşgirên kurdî du cure ne, yek ji wan sade ye û ya din jî hevedudanî ye.

Pêşgirên sade

Pêşgirên sade bi tenê ji peyvekê pêk tên.

Ba-
Wek pêşgir maneya "fitil, fetil" dide, ku li hindek deveran jê re "ba" dibêjin. Bo nimûne: "Ka bayeke din bide vê birxûyê."
Nimûne: **Ba**dan, **ba**dek

Baz- /banz-
Bi maneya "qevaz" de ye.
Nimûne: **Baz**dan, **baz**danok, **baz**dok

Ber-
Peyva "ber" bi tena serê xwe xwedan gelek maneyan e. Lê, wek di vê nimûneyê de jî dîyar e, li vir, bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Ber**dan

Bê-
Bi maneya "tune", "bêyî", "bêî"yê ye. Gava ku wek pêşgir tête pêşîya peyvekê, maneya tunebûna tiştê navbirî, tunebûna wî tiştî dide peyva nû.
Nimûne: **Bê**bav, **bê**bext, **bê**dad, **bê**dil, **bê**hiş, **bê**mirês, **bê**mirûz, **bê**pere, **bê**rû, **bê**xwedî, **bê**zar, **bê**zirav

Bi (I) -
Bi maneya "yê ku dike", "yê ku wî karî dike" ye. Gava ku wek pêşgir tête pêşîya peyvekê, maneya kesê ku wî karê navbirî dike dide peyva nû.
Nimûne: **Bi**ken, **bi**kirr, **bi**kuj

Bi (II) -
Bi maneya "heye, heyî", "di gel" e. Gava ku wek pêşgir tête pêşîya peyvekê, maneya hebûna wî tiştê navbirî yan jî bi wî tiştî dide peyva nû.
Nimûne: **Bi**aqil, **bi**dil, **bi**ruh, **bi**tirs, **bi**ziman

Çe- = çeng
Bi maneya "avêtin"ê ye. Xurdepeyva "çe-" kurtbûna ji peyva "çeng" e.
Nimûne: **Çe**bûn, **çe**kirin

ÇÊ- =çak
Bi maneya "qenc, baş, rind" e.
Nimûne: **Çê**bûn, **çê**kirin

Da-
Bi tena serê xwe hîç maneyekê nade. Lê wek pêşgir carina, di hin peyvên hevedudanî de, maneya "ber bi jêr, ber bi xwarê" dide.
Nimûne: **da**belandin, **da**çikandin, **da**dan, **da**gerandin/**da**gerîn, **da**girtin, **da**ketin, **da**kirin, **da**kişandin, **da**nîn = **da**nan <**da**- nihan> <**da**- înan>, **da**niştin, **da**nizilandin/**da**nizilîn, **da**qurtandin, **da**rivîn/**da**rivandin, **da**werivandin / **da**werivîn, **da**weşandin / **da**weşîn, **da**westandin / **da**westîn, **da**xistin

Der (I)-
Bi maneya "derve, der, ber bi derve, ji hundir ber bi derve" ye.
Nimûne: **Der**bûn, **der**çûn, **der**dan, **der**dan, **der**ketin, **der**kirin, **der**xistin

Der (II)-
Di hin peyvên hevedudanî yên dem û zeman nîşan didin de, wek "derbihar, deraxlêve", bi maneya "destpêk"ê ye. Di hin peyvên din de maneya carina "tê de, di ... de, li" dide.
Nimûne: **Der**bihar, **der**axlêve, **der**dan(k), **der**pê, **der**ling, **der**male, **der**malî, **der**gûş, **der**xûn

He- =hi
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **He**bûn, **he**jmartin

Hil-
Wek xurdepeyveke pêşgir di maneya "ber bi jor, ber bi silal" de ye.
Nimûne: **Hil**anîn / **hil**andin, **hil**atin = **hil**hatin, **hil**avêtin, **hil**awistin, **hil**bijartin, **hil**bûn, **hil**çandin, **hil**çinîn, **hil**firîn, **hil**keftin, **hil**kirin, **hil**kişandin / **hil**kişîn, **hil**mijîn, **hil**pekandin / **hil**pekîn, **hil**perikîn, **hil**weşândin / **hil**weşîn, **hil**mij, **hil**bend

Î- / ev-
Bi maneya "ev" de ye.
Nimûne: **Î**car = evcar, **î**ro = evro, **î**sal = evsal, **î**şev = evşev

Ne -
Ji bo derbirîn û îfadekirina rewşeke neyînî ye.
Nimûne: **Ne**bixêr, **ne**bîna, **ne**dar, **ne**lirê, **ne**mir, **ne**mêr, **ne**xweş, **ne**yar, **ne**zan, **ne**zok, **ne**merd, **ne**lê, **ne**tê, **ne**çê

Na -
Ji bo derbirîn û îfadekirina rewşeke neyînî ye. Pêşgira "na-" hevmaneya "ne-"yê ye.
Nimûne: **Na**şirîn, **na**çar

Nû -
Çi bi tena serê xwe be, çi jî ne bi tena serê xwe be di maneya "ne kevn, teze, taze" de ye. Gava ku wek pêşgir tête pêşîya peyvekê, maneya nûtîya wî tiştê navbirî dide peyva nû.
Nimûne: **Nû**bar = nûbihar, **nû**za, **nû**jen, **nû**çe

Ra (I)-
Wek pêşgir di hin peyvên hevedudanî de maneya "ber bi jor, hilbûneke şaqûlî" û "kişîn û belavbûneke asoyî" dide.
Nimûne: **Ra**berizandin / **ra**berzîn, **ra**bûn, **ra**dan, **ra**gihandin, **ra**girtin, **ra**hêlan = **ra**hiştin, **ra**hiştin, **ra**ketin, **ra**kirin, **ra**kişandin / **ra**kişîn, **ra**pelikîn, **ra**pêçandin / **ra**pêçan, **ra**westandin / **ra**westîn, **ra**xistin, **ra**zandin / **ra**zan

Ra (II)-
Wek pêşgir di hin peyvên hevedudanî de maneya "li, li alîyê" dide.
Nimûne: **Ra**jêr, **ra**jor, **ra**ser, **ra**ber

Ray-
Wek pêşgir di maneya "berpêşkirin, nîşandan"ê de ye.
Nimûne: **Ray**dan, **ray**kirin

Ro-
Wek pêşgir di maneya "rijandin"ê de ye.
Nimûne: **Ro**kirin, **Ro**bûn

Rû (I)-
Paşgira "rû-" ya di peyva jêrîn de bi maneya "rû, seth"a jorîn e
Nimûne: **Rû**dan

Rû (II)-
Paşgira "rû-" ya di peyva jêrîn de bi maneya "rû, seth"a jêrîn e
Nimûne: **Rû**niştin

Şe-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **şe**kirin = şîyan, karîn

Tey-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Tey**îsîn

Ve-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Ve**bijartin, **ve**birrîn, **ve**bûn, **ve**çinîn / **ve**çinandin, **ve**çirandin, **ve**dan, **ve**dizîn, **ve**gerandin, **ve**gerîn = **ve**geran, **ve**gevizandin / **ve**gevizîn, **ve**guhastin, **ve**hêlan, **ve**helîn / **ve**helandin, **ve**hesîn / **ve**hesandin, **ve**hewîn / **ve**hewandin, **ve**hûnandin = **ve**hûnan, **ve**jandin, **ve**jenîn / **ve**jenandin, **ve**jîn, **ve**kirin, **ve**kişandin / **ve**kişîn, **ve**kolan, **ve**kuştin, **ve**lezandin, **ve**lîstin /**ve**leyîstin, **ve**maliştin /**ve**maltin, **ve**malîn, **ve**man, **ve**mirandin, **ve**mirandin = **ve**mirîn, **ve**mirîn, **ve**nandin / **ve**nan, **ve**nasîn, **ve**niştin, **ve**peritîn, **ve**pirtikîn, **ve**renîn, **ve**resandin, **ve**reşandin, **ve**resîn, **ve**reşîn, **ve**ristin, **ve**rotin, **ve**şartin, **ve**xistin, **ve**xurandin, **ve**xwarin, **ve**xwendin, **ve**zelandin, **ve**rûçikandin, **ve**kît, **ve**birr, **ve**der, **ve**ger, **ve**roşk, **ve**şartok

Vê-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Vê**xistin, **vê**ketin

We-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **We**şandin / **we**şîn

Wer-
Bi tena serê xwe maneyekê nade.
Nimûne: **Wer**gerandin / **wer**gerîn, **ve**girtin

Pêşgirên hevedudanî yên kurtbûyî

Jê-
Pêşgira "jê-"yê daçekeke hevedudanî ye ku ji "ji vî, ji vê, ji wî, ji wê" kurt bûye. Çi bi tena serê xwe be û çi jî ne bi tena serê xwe be, yan jî gava ku wek pêşgir bi kar bêt, her heman maneyê dide peyva nûafirandî.
Nimûne: **Jê**birin, **jê**birrîn, **jê**çûn, **jê**ketin, **jê**kirin, **jê**xwarin, **jê**zan, **jê**der

Lê-
Pêşgira "lê-"yê daçekeke hevedudanî ye ku ji "li vî, li vê, li wî, li wê" kurt bûye. Çi bi tena serê xwe be û çi jî ne bi tena serê xwe be, yan jî gava ku wek pêşgir bi kar bêt, her heman maneyê dide peyva nûafirandî.
Nimûne: **Lê**kirin, **lê**xistin, **lê**ketin, **lê**kolîn, **lê**dan, **lê**hatin, **lê**mişt, **lê**ker

Pê-
Pêşgira "pê-"yê daçekeke hevedudanî ye ku ji "bi vî, bi vê, bi wî, bi wê" kurt bûye. Çi bi tena serê xwe be û çi jî ne bi tena serê xwe be, yan jî gava ku wek pêşgir bi kar bêt, her heman maneyê dide peyva nûafirandî.
Nimûne: **Pê**ketin, **pê**girtin, **pê**xistin, **pê**xwarin, **pê**xew, **pê**mahî, **pê**ketî

Tê-
Pêşgira "tê-"yê daçekeke hevedudanî ye ku ji "ddi vî, di vê, di wî, i wê" kurt bûye. Çi bi tena serê xwe be û çi jî ne bi tena serê xwe be, yan jî gava ku wek pêşgir bi kar bêt, her heman maneyê dide peyva nûafirandî.
Nimûne: **Tê**dan, **tê**gihîştin, **tê**bînî

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du Bulletin de liaison et d'information
N° C.P. : 65913 A.S.

© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64
www.fikp.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN, *Réalisation :* S. ILITCH & M. HASSAN